

შ რ ე მ ა

სურათებიანი დამატება

დამატების № 4.

კობა, 16 აპრილი, 1906 წ.

ნაშთის № 16.

შურის მამარი ქალი

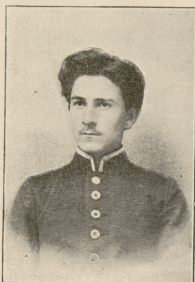
შალ კასას,

(თარგმანი*)



ვ. კალაშნიკოვი,

სოფელ ტკალუში მოკალუის სტუდენტი.



ქეთიშვილი (ხარბოვი) მუჯირი,

აღსის უნივერსიტეტის სტუდენტი-იურისტი, რომელიც ხულოვანების მხვედრალი შეიქმნა 1906 წ. 6 დეკემბ.

ს ი მ ლ რ ა

(პოლონურიდან)

ჩვენი სიკაცხლე მხოლოდ ტანჯვია. შეგნულ ციხეზე უარესია, მგერამ ახლოა დღე განჩინების, მოვითხოვეთ ვისაც და დუთესია.

დაიკუფუნე ჩვეო სიმღერავ, მალა ფრიალეს ჩვენი ალაში, ალოგზენ ციხელებერ შურისძიებაჲ, მტარვლეს მიეცეთ ღირსი სალაში!

დღე, სინების ურცხვი მონები წინ ვადაგვიდგენ და გავიკვლიადნენ, დეე, სიმართლის ჯალათი მტრები საუკეთესო მებრძოლთ ვეკვლიადნენ!

მინც სიპარაღე გამ რჯეხული ასწეს თამბაღ მალა ღრო მასა, წავე, ვაჭრება, მოკვდება ბნელი, და მოვესწრებით ახალ ღრო გამსა.

მაჲ, მგობრებო, ხელი ხელს მიეცეთ, მივაწვეთ მკერდით საერთო საჭმეს, წინ წაივლეთ წინ მედგარდ და მტკიცედ არ შეუშინდეთ სიკვდილს და საფრთხეს!

ძირს მტარვალევი, ძირს ბორკილევი, დეე, დინგრეს მველი წესარიგი! ჩუ, განათაღის მოღის სხივები, ახლი მისია ლელო რაგი!

მაჲ, იკუფუნე, ჩვეო სიმღერავ, მალა ფრიალეს ჩვენი ალაში, ციხელებერ ალოგზენ შურისძიებაჲ, რომ მტარვალესა მიეცეთ სალაში!

ი. კვლაშვილი

სალამოზდ ქანი ვირმონი შგხვდა თაივის კარგ ნაცნობ ბუავოს, რომელსაც დაწვრილებით უამბო მოხუციის მდგომარეობა და სთხოვა გაეგო სადმე მისი ვინაობა და, თუ შესაძლებელი იქნებოდა, დახმარება აღმოეჩინა. ბუავომ ზრდილობიანად შეაქო ქან ვირმონის გულკეთილობა და დაპირდა ყოველის ზომის მიღებას. ამ სასიამოვნო პასუხის შემდეგ ქანმა ვერმონიმ მზიარულად, დამუვიდებული სინდისით დაღწუო მუსაიფი ორ ახალ გაზრდა კავალერს. საუბრის სავანი ავსტრიის კონსულის მომავალი მეჯლისი იყო.

ბუავო სამოცი წლის კაცი იყო. იმის ქალარა თმა, მოხდენილი ბაკენზარდები, ძვირფასი, მუვიეირი ტანთაცხელი, ამისთანავე ფეხ-საკმელები, ზრდილობიანი და მედიდური მხევა-მოხევა პირველ დანახვაზევე სრულ ნებას გთხოვდა მიგწერა იმ ჯურის ხალხისათვის, რომელსაც არისტოკრატი პატიოსანს უწოდებს. რალეცა უცნაური, არამბნებრივი, პლუტური გოლიმება, თვალების მრავალმნიშვნელოვანი ლულევა აშკარად გინებნდა იმის ზნობრივ ფუქსავატობას. არისტოკრატიულ საზოგადოებაში ძლიერ მოხდენილად იქცეოდა. იმისი ნაზი ხმა ზიბოლადა ქვეყანას, არასოდეს ხმას არ აიმა-



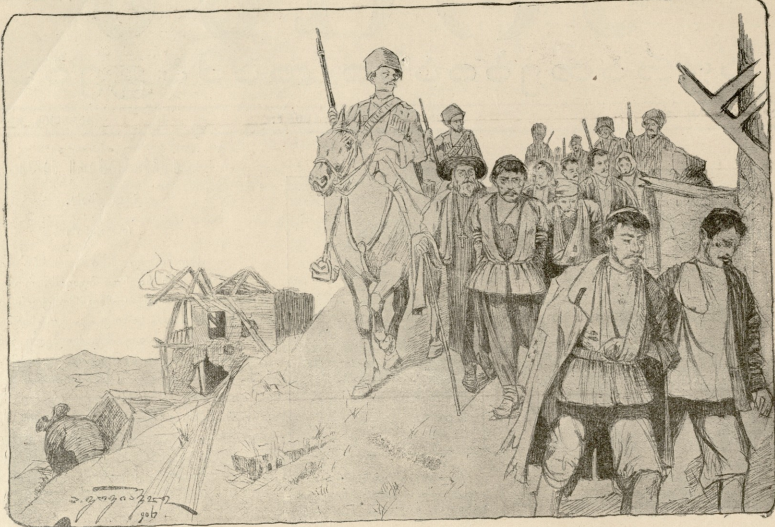
ქართული მოხუცებულები.

მარჯვენე—სოფ. დღდას მცხოვრები გლობ ტატკა ვატენაშვილი, 90 წლის, ბატონის მიუ ვაცვილი ცხენა და უნაგირი. მარცხენე—იმე სოფლის გობე ივ. კვალაშვილი, 120 წლის მოხუცე. ორივენი დღესაც ჯანმრთელად არიან და კიდევაც მუშობენ.

ლღებდა და სიტყვას უცნაურად ჩააკრიმანქუნებდა ხოლმე. როცა კი ჩამოვარდებოდა ღამპარაკი სინდისის და პატიოს-

* ი. კ. „დაბნება“ № 3.

სურათებისაქართველრსცხოვრებიდან



ნებაზედ, იმის სიტყაწყლიან ენას ჰავლი არ ეღებოდა და ანკარა ნაჯადულივი სჩქუდა. ამასთან მუსაიფის დრის თვიღებს მალა აპყრბდა და ქება-დიღებით იხსენიება მოწყალემის დებს, ბერებს და ბერმანონებს. მისი სიტყვა ჰქუხდა, მოუთმენლბა, თავ-შეუკელობა, იმის აზრით, მო-მაცლნდებელი ცოლ იყო. მუღამ სათნობასა და გულკეთი-ლობაზედ ლაპარაკობდა, თუკა მანებ ხალხში ეუღა და სხვა ახალგაზნდა, ლამაზი. გულკეთილი დასახლისები. ბნი ბუკო მონაწილეობას იღებდა სამღვდლოების სხდომაში, სხვა და სხვა საჩუქლოჩქველ საზოგადოებაში და ხშირად მღიჯნობდა კიდში.

ყველა მოვალეობას გულმოდგინეთ ასრულებდა, რითაც განცვიფრებაში მოჰყავდა თავისი ნაცნობნი. ხშირად ინახუ-ლებდა ხოლოვ მეჩქე ე სართულში ღირბი-ლატაკ მსოვრებთ დიდის გულმოდგინებით გამოკითხავდა ყოველ ღარიბის ამ-ბავს. სწ მდა ღარიბ ხალხის კეთილმორწმუნება. მოწყალე-ბის დარიგების დრის ღარიბებს ვრკელ დარაგებს აძლევდა, თითქო უწვლია გერ განეკურნა ყოველივე ბოიფიერებისაგან და მერე ბირონი მსო.

მერე დღეს, ქნ ვერა-ნთან ლაპარაკის შედეგ; შეუ-ღვა მოუყის სხლის ძქანას. როკა აღდესი იშოვნა, გაეშუ-რა სნააავად. მეგხო; ქნ სმსონის სახელის გავრნებასთა-ნავე დობდა:

— მეექსეს სართული. იარა მარჯვნივ!
 ასეთი მოგზაურისა ბნი ბუკო დაჩეველი იყო. მარ-დელ გამეზავრა იქით, საითა უწევნი მეგხოვ, მკარამ მი-ხვეულ-მოავეულ კიბეზედ ავლის დრის, რამდენჯერმე მოუნ-და შევიკება, რომ ცოტა დაღესენა, სული მოებრუნებინა და გზის განსაზღვრბად ჯან-ღონე მოეკრივდა.

ოთახი, რომელშია ქნი სასონი სცხოვრბდა, ძლი-ერ ვიწრა და უსუფ იყო. სინათლე ჩამოღობდა სახურავ-ში გაკეთებულ სარკელედან. ეს სარკელი ძლიერ პატარა იყო და ამიტომ ოთახში ძლიერ ბნელოდა. სარკელიდან ხშირად ჩამოდიოდა წვიმა: კედლები გათუზუნული იყო რა-

დაც ყვივლის სითხით, რომელიც ამტკიცებდა ქობის სინო-ტიეს.

ოთახის მორთულობას შეადგენდა ორი დამტერული ჩალის სკამი, ტახტი, რომელზედაც გადუწენილი იყო შალის საბნის ნახევი. ოთახის ეწვეულში მოსანდა კერა, სადაც ოდ-ნავ ბუკოვდა შეკეთებული წწელის კონა. კერას გვერდით მოსჯდომობდა ბეჭერი და ითბობდა გათოზილ ხელებს.

შესვლისათნავე ბუკომ საშინელი სინოტოვ იგრჩნო და ფიქსლავ დაიწყო გახსნილ პალტოს ღილებს კერა.

ბუკომ შეუღდგის კითხვი მიმართა მოხუცს:
 — თქვენა ბრძანდები ქნი სასონი?
 მოხუცებულმა ოდნავ წამოიწია სკამიდან და ყრუ ხმით უბასუბა:

- დიხ, მე გახლავარ! რა გნებავთ?
- ქნმა ვერმონი დამავლია...
- ენი არის ქნი ვერმონი! — გააწყვეტინა სიტყვა მო-ხუცმა.

— ვერმონი ძლიერ მდიდარი ქალია; მანა გნახათ მონ-სონის ბაღში და თქვენთვის კეთილი უნდა.

— განა ცოტა ისეთი, რომელსაც ჩემთვის კეთილი სურს? — შენიშნა მოხუცმა წელის ხმით.

ბუკომ ჯეროვანიყურადღება არ მიაცქია მოხუცის სი-ტყვის და განაგრბო:

- ქნ ვერმონის თქვენთვის სიკეთე უნდა; დარწმუნებუ-ლია, რომ თქვენ დარიბი ხართ...
- მართალია, მე ძალიან უბედური ვარ!
- მასა სურს თქვენი დახმარება.
- კარგი, მაგრამ მოწყალემა მე არავისთვის არ მიზოხ-ენია!

ბუკომ ენახედ იკინა.

— სრულიადც არ მივიჩრია თქვენი შეურაცხუთა. — ტკობლის ხმით უთხრა ბუკომ. — ექნება მილით ცოტაოდენი შეშე და აბილი ტრისისმოს!

- ჩემ შვილს არა აქვს არც ერთი და არც მეორე.
- განა თქვენ შვილი გყავთ?



— მყავდა შვილიც და შვილის-შვილიც. შვილის-შვილი, ოთხი წლის ანგელოზი, ალყის შემორტყმის დროს მომიკვდა, ავად მყოფს ექიმმა რძე დაუწინა, მაგრამ ჩვენისთანა ლტახებისთვის მაშინ სად იყო რძე?

— თქვენი შვილი სადღაა?
— ჩემი შვილი ძალიან შორს არის, საღაღაც ზღვის კიბით, ჯოჯოხეთის მხარეს, რომელსაც თქვენ „ახალ კოლფენიას“ ეძახიან.

ამ სიტყვების წამოთქმის დროს მოხუციის ხმის სეველა დეტყუა.

— დიდი ხანია, რაც იქ არის?
— ვერსაღეღებმა შეიპყრეს მ იენის 1871 წელს. მის შემდეგ ერთხელ კიდეც ენახე, ოჰ რა ბედნიერი ვიქნები, რომ სიკვდილამდის ერთი კიდეც ენახო!..

მეტე ველარა სთქვა რა, ბოღმა მოაწვი. თვალებიდან კრემლები გადმოსქდა, ხმა ჩაუწყდა ისე, რომ ბუკავამ უკანასკნელი სიტყვები ძლივს გააჩრა.

— სარწმუნოება და საინოებმა! სარწმუნოება და საინოება მოწყალეო ხელმწიფე! — უთხრა ვითომდა ნუგეშად წმინდანმა ბუკავამ.

თავდახრილმა მოხუცმა ღირსებით აღწია თავი მალა, ვასწორდა წელში და მრისხანებით შესძახა:

— სარწმუნოება, საინოება! გავიწყებაც არ მინდა თქვენის სარწმუნოების! მღვდელმა არ დაამბუდა ჩემი შვილი! სამღვდელთა ხალხის დაძლევა. ისინი არ აშხედ რგბდნენ შეგნებულ მხედრობას უმანკო ხალხის წინააღმდეგ? ისინი არ არიან პირველი მტარვლები ხალხისა?! იმათის შემწეობით არ შედგა სხვა და სხვა შვიი ძალები და მით შეაჩერეს ხალხის წინსვლა!

— იმათ თავიანთი წმინდა მოვლენობა შეასრულეს. — უკანაურის კილოთი წაპრისოთქვა ბუკავამ.

— დამიანის ვალი ის არის, რომ დედსაერთა შვილი წაართავნ წამოხეღოს? ხალხის კეთილდღეობას წინ გადაელეობანა?..

— თქვენი შვილი დამანამე იყო. რად ამხედრდა ვერსალის კრების წინააღმდეგ?

მხოუტს გამქალბი თვლები ცეცხლივითაქნათო და ნაპერწკლების ფრქვევა დაიწყა, მაგვები ჩაულურჯდა, გამხდარ კეთილ ლოყებულ წითელმა ფერმა გადაჰკრა, ხმა მქილი მკაფიო გამომეტყველება და მრისხანედ წამოიძახა:

— მოწყალეო ხელმწიფე! მე თქვენ არ გიწინებო და არც თქვენი აზრი და შეგედლება ვიცი, მაგრამ მაინც ვიტყვი, რაც სათქმელია. მე გაუნათლებელი ქალი ვარ. მამა ჩემი ქმარი და შვილი მუშები იყვნენ. ბევრი ვი ვაგლახი და ტანჯვა გამოვიარე ჩემ უბედურ ცხოვრებაში. მის შემდეგ რაც ჩემი მიშელი მომატეს, იმას ვაკეთებ, რასაც ვფიქრობ. მე მოხუტს, დიდს ხნის სიკაცებურ დამჩრენია, ყური დამიგდე: თქვენის წრის ხალხს ბევრი სწავლა შეუძლიან ჩვენისთანა საწყალის მუშებისაგან.

წმინდანი სახტად დარჩა, როცა მოხუცისაგან შემდეგი მოთხრობა გაიგონა.

— მამა ჩემი საფრანგეთის დიდ რევოლუციიაში იღებდა მონაწილეობას. ეს რევოლუციია იმისთვის წმინდაა-წმინდა იყო. როცა იმაზედ დაიწყებდა ხოლმე ლაპარაკს, სახე მთლად ეცვლებოდა. მე ეხლაც აშკარადა ვხედავ იმის თვლებს, რომელიც ლაპარაკის დროს უფლვარება ვალეიბუელი ჩაყვარებალივით. ეხლა დაწვე-იღებოთ არ შემოძლიან მოვიგონო ყველა ის, რაზეც მე მამა ჩემი ლაპარაკობდა, მაგრამ ძლიერ კარგად მახსოვს, როგორ სმენად ვადვიტყოდი ხოლმე. მრწამს, რომ იმის დროში საწყალი ხალხისათვის ბევრი რამ გაეთდა, მაგრამ ხალხმა დაიმსახურა დრო პატივისცემა. ამის შემდეგ ხალხს ისე აღარ უყურებდნენ, როგორ წინადა: გონებით ბრმამაც კი ვიგო, რა იყო ხალხი ან მისი მისწრაფება. მამაჩემი მეტად პატიოსანი კაცი იყო, ირავებოდა როგორც ლომი, მაგრამ სამყოფი ლუკმა არა გეკონდა. არ იყო ლოთი, არც ტყუილი უყვარდა და ამიტომ ყველა მისი ნათქვამი კემშარბებოდა.

ბუკავის უნდოდა სიტყვა გაეწყვეტინებინა მოხუცისთვის, მაგრამ მოხუცმა ნება არ მისცა და მხნედ განაგრძო:

— თუცა ბევრი გააკეთეს, მაგრამ მაინც კიდევ ბლომად დარჩა გასაკეთებელი. არ გაუვლია რევოლუციის შემდეგ ბევრი ხანს, რომ ხალხმა დაჰკარგა ის, რაც რევოლუციით შეიძინა, მუდმივმა შრომამ დაიღალა, ძალა გამოაჯილდა ხალხს ხშირად მამა-ჩემი და მისი ამხანაგები ინატრებდნენ ხოლმე: „აი, ნეტა ისევ დავიბრუნდეს რესპუბლიკაო“. ამ აზრის ხალხი ძლიერ კოტა იყო. უმეტეს წაწლის განგებაში ისევ ის კაცი იყო გამატრნებელი, რომელსაც წილად ხვდებოდა წმ. ელენის სუნთქულ სიკვდილს. 1830 წ., ორი წლის შემდეგ ჩემი ჯვრისწერიანი, მიშელი ტუბათა მყავდა. სათვლდ მახსოვს, როგორ დავიწყე ცხახიანი, როცა ჩვენს ახლო შუაქრებულ ქალებისაგან მომესმა პირველად სიტყვა „ბარია“

კადრები. ამ დროს ტომლის უბანში ვცხოვრობდით. მამაზე-
ში და ჩემზე ქვარი ერთსა და იმავე ქარხანაში მუშაობდნენ.
ერთ დღეს ზურთავენი დანიშნულ დროზედ ადრე მოვიდნენ.
მომთხოვეს სწილი. არასოდეს, სანამ პირში სული მიღვია,
არ დაჰმაფიცილებს ის საღამო... ვერქარბოდი სუფრის გასა-
შლელად. თან შევუმჩვენვალ ხან ერთს და ხან მეორეს ვუ-
ცტერბოდი. ქვარს არც ერთხელ არ მოუხედინია ჩემსკენ, მამამ
შემხარია და მითხრა: „იმათაც, შეილო ჩვენ მივდივართ
რესპუბლიკისთვის საბრძოლველად“. პასუხის მიცემა ვერ
მოვახერხებ: თვლები ცრემლებით ამევსო, ბოლმა ყელში მო-
მავწა და მახჩობდა. ქვარი გადამხვია და გულზე მიმხუტა,

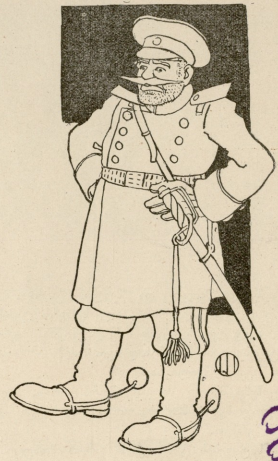
მიგრამ სიტყვის თქმა კი ვერ მოახერხა. ამ დროს ბავშვში
ლოგინში დაიყვია. მამაჩემი მივიდა გაღვაკონა, ხელში
აიყვანა და შიშოლა ჩემ ქვარს. მანაც გულმუხურვალედ ჩა-
კოცონა და გადმოძვა. „წავიდეთ“ — უთხრა მამაჩემმა. წავი-
დნენ... მთელი ღამე ვიღებ ფანჯარასთან და ვტிரობდი, თუ-
ცა ვგრძნობდი, რომ ისინი სწინისდისიერად ასრულებდნენ
თავიანთ წმინდა მოვალეობას. მეორე დღეს ჩემმა ქვარმა მოი-
ტანა საცაქით მამაჩემი, რომელიც მოკლეს სენდონის ქუჩა-
ზედ ბარიაკის შენების დროს.

მ. ქარდავაძე.

(დასასრული იქნება)

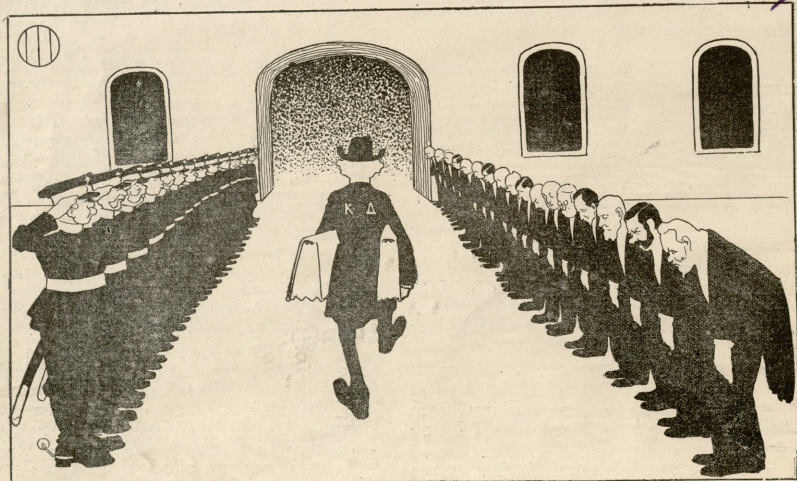


ზურ.მარილი.



დასწყველ ექსპედიციის უფროსი.

00001



სახელმწიფო სათათბიროში.

რედაქტორ-გამომცემელი ალ. ნ. ლახაშიძე.